

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

УДК 94(477)

Сергій Горобець, Віталій Рябцев

ДО ІСТОРІЇ УЧАСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОЗАКІВ У ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЯХ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ПІВНІЧНОЇ ВІЙНИ (1700-1702 рр.)

У статті на основі нових документів уточнюється хронологія та послідовність дій козацьких загонів на початковому етапі Північної війни, наводяться персональні списки козаків, що вирушали в далекі походи.

Ключові слова: Північна війна, козаки, старшина, Чернігівський полк.

Після російсько-турецьких війн 1686-1699 рр., коли Росія здобула Азов і вихід до узбережжя Азовського моря, Петро I розпочав боротьбу за вихід до Балтійського моря. 9 серпня 1700 р. він оголосив війну Швеції і вже з перших місяців став максимально використовувати для далеких походів на північ козацьке військо, й без того стомлене щорічними виправами у Крим.

Зокрема, найактивнішу участь козаки Гетьманщини брали у військових діях у Прибалтиці – у так званій Малій війні (грудень 1700 – жовтень 1702 рр.) [4, с. 104]. Взагалі, перші місяці війни для козацтва виявилися доволі сумбурними. Як зазначає С. Павленко: «Спочатку цар наказав гетьману надіслати козаків у Лівонію на допомогу польському королю. Для походу був споряджений підрозділ загальною чисельністю 3000 козаків під командуванням наказного гетьмана, полтавського полковника Івана Іскри. Не встиг він відбутися за призначенням, як, згідно з новим царським указом, Мазепі доручалося зібрати 10 тисяч козаків і йти з ними у Прибалтику. Проте, коли полки вже перебували у готовності до походу, Петро I скасував своє попереднє рішення. Гетьман, розпустивши козаків по домівках, несподівано отримує новий Указ: спорядити на війну 12 тисяч козаків». [6, с. 193-194].

Така плутанина з царськими наказами призвела до певних непорозумінь щодо послідовності дій українських військ у перші місяці війни. Зокрема Т. Чухліб, намагаючись узгодити наявні відомості, запропонував таку компіляцію: «23 серпня того ж [1700] року близько 10 тисяч козаків Полтавського, Чернігівського, Ніжинського та двох охочекомонних полків на чолі з ніжинським полковником та гетьманським небожем І. Обидовським вирушили на «монаршу службу» в напрямку Новгороду». І далі: «Окрім того, у царській грамоті від 20 серпня 1700 р. наказувалося відіслати частину козацьких полків з Лівобережної України «на допомогу королівській величності [Августу II] під Ригу». На допомогу польському

© Горобець Сергій Михайлович – асистент кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка.

Рябцев Віталій Володимирович – краєзнавець, м. Запоріжжя.

королю Августу II Саксонському до Лівонії було відправлено 3000 українців на чолі з полтавським полковником З. Іскрою» [12, с. 414].

У цьому уривку поєднано два різночасних походи. На їх розведеність у часі недвозначно натякає і Самовидець: «А о Воздвиженіі честного креста по указу его царского величества гетман запорожский Иван Мазепа послал своего войска на помоч королеві полскому часть з розних полков. Тоей же осени по указу его царского величества войска запорожского немалую часть послал гетман Мазепа з своїм сестренцем, полковником ніжинским Иваном Обидовским и з арматами до Великого Новгорода» [8, с. 163].

Із відправлення загону Івана Обидовського веде відлік військовим діям О. Сокирко [9, с. 249]. Натомість Лизогубівський літопис похід І. Обидовського рахує за третю виправу на північ: «Тогожь года Искра, полковникъ Полтавскій, подъ Ругодинъ ходилъ въ легци, а за нимъ полковникъ Чернѣговскій Евфимъ Лизогубъ съ пушками, которого под Смоленскомъ и Обыдовскій, полковникъ Нѣжинскій, за гетмана правящій, догналь» [3, с. 42].

Дається взнаки обмеженість джерельної бази, через що і виникають окремі непорозуміння. Між тим у фондах Російського державного архіву давніх актів (РДАДА) збереглися два списки козацького війська часів «Малої війни», які дозволяють роз'яснити окремі моменти козацьких походів. Перший із списків датований 2 вересня 1700 р. Він укладений у Смоленську і стосується підрозділу загальною чисельністю 3000 козаків під командуванням наказного гетьмана, полтавського полковника Івана Іскри [10]. Перед козаками ставилося подвійне завдання: одна половина мала водним шляхом вирушити під Ригу на допомогу Августу II, інша – до Великого Новгорода.

Для розуміння ситуації звернемо увагу на лист І. Мазепа до російського царя від 28 серпня 1700 р., який дає змогу узгодити хронологічну канву. Зокрема, гетьман згадує указ Петра I від 20 серпня, яким, слід гадати, і запускався механізм військових мобілізацій на Гетьманщині. В указі «ізображено то, дабыя [...] указное число отпустил я на вшу монашескую службу: одну часть в Инфлянттии великие свшнии црского пресветлого величества великороссийскими войсками. А другую часть на помоч королевскому величеству под Ригу» [1, с. 63-64]. І далі Іван Степанович рапортує про оперативне виконання наказу: «...доношу, что уже первую посылку регименту моего войскових людей сего мсца 23 числа послал в Инфляндию. Приказал мне спешити днем и ночью, понеже налегло, бес пушек и иных приналежащих готовности, отпустил оных, а о другой посылке как скоро дошел до меня премоцный вш великого гсдря цря указ, так я скоро розослал по полкам универсалные мои писма, скоро приказывая, дабы без всякой мешкоты належит в военный поход из домов своих выходили, как уже наимянованых число войско до походу есть готово, понеже прежде всем велел есмь в готовности к походу быти» [1, с. 64].

Також І. Мазепа звертає увагу, що воля царя щодо відправлення війська доведена до нього через листи боярина Федора Головіна, однак це призвело до різночитання: Ф. Головін писав, щоб козаків відразу ж «посылати в границы Инфляндии» для сполучення з російською армією, тоді як Петро I направляв українські полки безпосередньо до Новгорода через Брянськ, Можайськ та Смоленськ.

Російські канцеляристи, у копії яких і зберігся лист гетьмана І. Мазепа, записали нижче, що 27 серпня 1700 р., ще до отримання відповіді Івана Мазепа, цар Петро I надіслав новий указ «о посылке тех же малороссийских войск регименту ево с наказным ево гетманом к Новугороду и в помоч королевскому величеству сентября в 15 числу» [1, с. 64].

Отже, можемо стверджувати, що перша партія козаків таки вирушила в похід 23 серпня 1700 р. під проводом Івана Іскри, а слідом за нею відправився інший загін, на чолі якого перебував наказний ніжинський полковник Леонтій Шрамченко. Обидва загони зустрілися в Смоленську, де російськими канцеляристами були переписані «списки бѣлорусского писма на листах, и тѣ листы переведены на руское писмо».

Із списків дізнаємося, що до Риги вирушали 1345 козаків Полтавського (полковник Іван Іскра, 268 чоловік), Прилуцького (наказний полковник Семен

Федоров, 550 чоловік) та Стародубівського (наказний полковник Іван Юркевич, 527 чоловік) полків. Найдетальніше укладено перепис Прилуцького полку, де по кожній сотні вказані не лише сотники, а й отамани. Список інших полків являє собою перелік старшини із зазначенням кількості козаків, що знаходились у підлеглих старшинам куренях. Зауважимо, що сотні Стародубівського полку розбиті на три «знаки» [10, с. 3-7].

За схожою схемою укладено список загону, який направлявся до Великого Новгороду: 1100 козаків Ніжинського полку (наказний полковник Леонтій Шрамченко) та окремо перелічених 550 козаків «в полку полковника Глуховського» (не вказаного на ім'я). Щодо останнього, то можемо припустити, що мається на увазі не окрема адміністративна одиниця, а окремий військовий підрозділ, виділений зі складу Ніжинського полку на початку Північної війни [10, с. 7-8].

Отже, всього до Смоленська прибув 3001 козак (6 наказних полковників та 2995 чоловік «товариства»). Хоча зауважимо, що підрахунки велися достатньо приблизно, і сума козаків у куренях часто не збігається із підсумковими цифрами писарів. Так, у Полтавському полку сумарно в куренях нараховуємо 275 козаків, а не 268, у Прилуцькому – 525, а не 550. У Стародубівському полку козаки розписані «под знаками», однак і тут просте додавання (269 козаків під першим «знаком», 150 – під другим, 107 – під третім) дає число 526 козаків, тоді як писар зазначає 527. У Ніжинському полку сума козаків у куренях дорівнює 1065 чоловік, а не 1100. Нарешті, серед відправлених до Риги фігурують усього два наказних полковники, тоді як у документі вказані троє. Вірогідно, деякі цифри округлювалися канцеляристами, аби забезпечити виконання запланованого наряду.

Як відомо, Август II припинив облогу Риги 8 вересня, тож українці не встигли долучитися до військової акції саксонців. Невідома і подальша доля загону, відправленого до Новгороду. Втім, з огляду на загальну стратегічну ситуацію, навряд чи їх відпустили додому. Саме в цей час Петро I розгортав свою 35-тисячну армію для облоги Нарви (з 9 вересня до 14 жовтня 1700 р.) і нагально потребував підкріплень. Тож буде вірогідним припустити, що незначні козацькі загоны увійшли до складу російської армії.

Тим часом на Гетьманщину прийшов новий указ Петра I, згадуваний С. Павленком та іншими дослідниками: направити в Прибалтику 10-тисячне військо на чолі з гетьманом. Але ще до виступу в похід надійшов наказ про відміну виступу і спорядження 12 тисяч козаків на допомогу основним російським силам, що направлялися під Нарву [4, с. 103]. Це і був загін, очолений наказним гетьманом, ніжинським полковником І. Обидовським. Гетьманський небіж вирушив на війну з Ніжинським (3000 козаків), Київським (понад 1000), Чернігівським (4000), Полтавським (2000), Стародубським (більше 1000), Миргородським (1000) і Прилуцьким (500) полками, а також із двома компанійськими (Пешковського та Степановича – разом 1000 компанійців) та двома сердюцькими (Чечеля й Шульги – разом 1000 сердюків) полками [7, с. 70].

О. Сокирко вважає більш правдоподібною чисельність загону І. Обидовського у 7200 чоловік [9, с. 249]. Можливо, розходження у цифрах може бути пояснено тим, що Чернігівський полк (4000 козаків на чолі з полковником Юхимом Лизогубом) вирушив у похід дещо раніше, а вже потім його наздогнали під Смоленськом основні сили, як про те свідчить Лизогубівський літопис [3, с. 42].

19 листопада 1700 р. шведи розгромили росіян під Нарвою. Звістка про це застала корпус І. Обидовського, коли він уже проминув Псков і рухався далі [9, с. 249]. Петро I намагався не допустити шведів до центральної частини Росії й виграти час для реорганізації армії, тож, згідно з його указом від 28 листопада 1700 р., псковський воєвода Бухвостов повинен був повернути козаків і розташувати їх у Пскові, Гдові і Печерському монастирі (поблизу Пскова) [4, с. 105]. Сюди ж стягувалися й російські війська, а загальне командування над російськими та українськими загонами Петро I 4 грудня 1700 р. доручив генералу Борису Шереметеву, а козацтво покладалося завдання завдати «лутчаго вреда неприятелю». Загоны гетьманців повинні були

«итти вдаль», розоряючи села й хутори, знищуючи продовольчі запаси і фураж [4, с. 108]. Що ті й робили. Як записано в Лизогубівському літопису, «подъздами частыми шведские повѣты огнемъ и мечемъ пустошили и въ полонъ великое множество позабирали; а Чечеля и Хведька, полковниковъ охочихъ, и Якова Лизогуба, за полковника Черниговского правяшого, съ полторю тысячею полку Чернѣговского козаковъ выборныхъ до Вдова-городка, лежачого надъ Чудскимъ озеромъ, оттуду выправиль для обереженя границъ російскихъ; шведы же до тогожь городка Вдова приходили добувать, толькожь онымъ слушний отпоръ давши, прогнали шведовъ и первыхъ языковъ шведскихъ до Шеремета въ Псковъ послали, а землю шведскую огнемъ и мечемъ плундровали по именному указу Царского Величества, отъ Шеремета присланному» [3, с. 42-43].

Гдов забезпечував правий фланг угруповання (лівий контролювався Печерським монастирем, де були розташовані основні сили гетьманців на чолі з Обидовським) й був вигідно прикритий Чудським озером, що полегшувало його оборону [9, с. 250-251].

Уже за два тижні після фіаско під Нарвою український загін розсіяв шведських фуражирів, що направлялися до Псковського повіту. У грудні біля Гдова козаки розгромили інший відділ противника, який рухався за продовольством [9, с. 251]. А 16 грудня 1700 р. І. Обидовський із чималим загоном перейшов кордон, рушив углиб Естляндії і за 30 верст від Дерпта, біля мизи Керепецької, змусив відступити півтисячний загін шведів. Наступного дня українці атакували супротивника, до якого надійшло підкріплення, та після годинного бою самі відступили [4, с. 109].

Незабаром козаки досягли успіху поблизу Нейгаузена (Шереметев доповідав царю про це 26 грудня), під час оборони Гдова, у поході на Сиренськ [6, с. 195].

Протягом «Малої війни» 1700-1702 рр. українці брали участь у неодноразових походах на Марієнбурзьку (Мальборкську) фортецю, а також відзначилися в локальних перемогах над шведами поблизу Ерестфера, Гуммельсгофа, Гелнетів, Каркузи, Лагоса, Ракобора, Алісти та інших міст Естляндії й Лівонії [12, с. 415].

Разом із тим, козаки потерпали від холоду і нестачі їжі, несправедливого ставлення російського командування [6, с. 196]. 31 січня 1701 р. від застуди помер І. Обидовський. Його корпус (10636 «слобідських черкас») весною повернувся на батьківщину («а Евфимъ Лизогубъ, полковникъ Чернѣговскій, оставлень съ охочими двома полками и малою частью Чернѣговского полку козаковъ» [3, с. 43]), проте на північ вирушали все нові і нові з'єднання. Навзамін І. Мазепа відрядив у Прибалтику 7000 запорожців та козаків Гадяцького полку на чолі з наказним полковником Михайлом Бороховичем [6, с. 196], де вони допомагали польсько-саксонській армії атакувати Ригу [12, с. 415]. А за царським наказом 26 червня 1701 р. гетьман спорядив 17-тисячний корпус у складі Миргородського, Полтавського, Лубенського, Переяславського та двох компанійських полків під командуванням наказного гетьмана Данила Апостола, що був розкиданий у підпорядкування російським генералам [6, с. 197]. Декілька полків зі Слобідської України у вересні-жовтні сприяли витісненню шведів із Псковщини [12, с. 415]. За вдалі дії українці не тільки не отримали ніяких нагород, але знову поверталися на початку 1702 р. додому з великими втратами коней, хворі, обношені. У козацьких полках почалися великі заворушення, деякі навіть переходили на бік шведів [12, с. 416]. А 2 березня 1702 р. Шереметев доповідав Петру I, що «ради той крайней нужды» змушений був відпустити в Україну і ті два полки (570 чоловік), що залишалися при ньому після відходу корпусу Апостола.

1702 р. також виявився виснажливим для гетьманців. Улітку 1200 козаків разом із росіянами ходили на «Свейську землю», де випалювали хутори. А за царським указом від 12 липня 1702 р. 12-тисячний загін під орудою стародубівського полковника Миклашевського вирушив до литовських міст Бихова та Могильова [6, с. 198-199]. Тим часом Чернігівський полк, очолюваний Ю. Лизогубом, був задіяний у боях у гирлі Неви під Нотенбургом (Орешек) та Ніеншанцом (Канци). Як записав Самовидець, «а полк Черніговский увесь пошол до Пскова» [8, с. 167]. Детальніше описує події Лизогубівський літопис: «Тогожь 1702 року

полковникъ Чернѣговскій Евфимъ Лизогубъ съ полкомъ Чернѣговскимъ ходили подъ шведскій городъ Орѣшокъ, где съ Петромъ Матвѣвичемъ Апраксиномъ сошедшися, енерала шведского Кренѣгорта збили на рѣчцѣ Ижорѣ и до Канцовъ, городка, надъ Неву прогнали» [3, с. 44].

До цього періоду належить другий список козаків, що зберігається в РДАДА і являє собою «Реєстръ товариства полку Чернѣговского, в жилищахъ шведскихъ над рѣкою Шелдихою на урочищѣ Лопѣ», укладений 28 вересня 1702 р. [11]. Вірогідно, чернігівці здійснювали розвідувальні операції, чим і пояснюється їх близькість до шведів. Цього разу поіменно перелічені всі 287 козаків Чернігівського полку (писар помилково нарахував 286). Окремо зазначені старшинські курені, решта козаків розписані по сотнях.

Підрозділ	Козаків
Полковник	1
Полкова старшина	7
Знатне товариство полкове	17
Музика війська	8
Армаші та пушкарі	17
Курінь полковника	23
Курінь Якова Лизогуба	9
Курінь обозного та значкових	9
Курінь асаули полкового	9
Курінь асаули полкового другого	11
Курінь хоружого полкового	5
Курінь писаря полкового	12
Сотня Березнянська	8
Сотня Стольненська	5
Сотня Менська	44
Сотня Киселівська	5
Сотня Синявська	4
Сотня Понорницька	8
Сотня Білоуська	24
Сотня Вибельська	4
Сотня Слабинська	14
Сотня Ройська	10
Сотня Любецька	10
Сотня Городницька	10
Сотня Седнівська	13
Всього	287

Схоже, чернігівці перебували на чужині найдовше, до 1703 року. «Тогожъ года Евфимъ Лизогубъ, полковникъ Чернѣговскій, возвратяся съ подъ Орѣшка въ Чѣрнѣговъ, преставися Мая 30 дня» [3, с. 44].

Отже, нові документи дозволяють уточнити дії козацьких загонів на початковому етапі Північної війни та містять важливі відомості щодо персонального складу Чернігівського полку і старшини у загоні полковника І. Іскри.

Текст документів подається мовою оригіналу, згідно з нормами сучасного російського правопису. Археографічне опрацювання здійснене на підставі правил передачі тексту кириличних документів XVI – XVIII ст. науково-популярним методом. Титла розкриваються, літери «омега», «псі», «ксі», «їжиця» передані сучасними «о», «пс», «кс», «и», пропущені літери вставлені без застережень.

Автори висловлюють подяку Ігорю Михайловичу Ситому за допомогу в опрацюванні тексту.

1. Гуляй А., Мищик Б. Незнані універсали гетьмана Івана Мазепи // Сіверянський літопис. – 2003. – № 1. – С. 56-67.

2. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / Упоряд.: С.О. Павленко. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 1144 с.

3. [Лизогубівський літопис] // Сборник летописей, относящихся к истории Южной и Западной

Руси / Под ред. В.Б. Антоновича. – К., 1888. – 386 с.

4. Мельник Л. До історії участі українського козацтва у військових діях у Прибалтиці в роки Північної війни (1700-1702 рр.) // На пошану 80-річчя професора Теодора Мацьківа. Науковий збірник. – Київ, 1999.

5. Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба. – Нью-Йорк-Київ-Львів-Париж-Торонто, 2001.

6. Павленко С. Іван Мазепа. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2003. – 315 с.

7. Павленко С. Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 602 с.

8. Літопис Самовидця / Під ред. Я. Дзири. – К.: Наукова думка, 1991. – 207 с.

9. Сокирко О. Лицарі другого сорту. Наймане військо Лівобережної Гетьманщини 1669-1726 рр.: Наукове видання. – К., Темпора, 2006. – 280 с.

10. РДАДА. – Ф. 124. – 1700. – Спр. 91. – 8 арк.

11. РДАДА. – Ф. 124. – Оп. 3. – Спр. 1304. – 8 арк.

12. Чухліб Т. Козаки і Монархи. Міжнародні відносини ранньомодерної Української держави 1648-1721 рр. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2009. – 616 с.

Додаток 1

СПИСКИ МАЛОРОССІЙСКИМЪ ВОЙСКАМЪ, ПОСЛАННЫМЪ ВЪ РИГУ И ВЕЛИКІЙ НОВГОРОДЪ. 1700 ГОДА СЕНТЯБРЯ 2-ГО ДНЯ*

Списки Малороссійскимъ войскамъ

В нынѣшнемъ 1700 году сентября 2 дня в грамоте великого государя царя і великого князя Петра Алексѣевича всея Великая и Малыя и Бѣлыя Росіи самодержца и государственного посолского приказа в Смоленскъ и ближнему столнику і воеводе и Володимеру Петровичю Шереметеву написано.

Велено по ево великого государя указу малороссійское войска, которого числа и сколько их, имъ з начальными людми к Смоленску придуть. И із Смоленска одни под Ригу судам водянымъ путѣмъ, а другие сухимъ путем к Великому Новугороду отпущены будутъ, о том и великому государю писать чрезъ почту тотъ час.

И сентября въ (...) дня приѣхали в Смоленскъ малороссійского войска полковникъ Иванъ Иванов синъ Искръ, а с ним наказные полковники и начальные люди и рядовые казаки конницею, а пехоты с ними нетъ.

И того числа по вышъ писанной великого государя указу малороссійскихъ войскъ у полковника и у наказныхъ полковников же, которымъ доведетца ийти с полками, однимъ водянымъ путемъ под Ригу, а другим к Великому Новугороду, взяты у нихъ имъ полковником и начальным людям и рядовым козаком списки бѣлорусского писма на листах, и тѣ листы переведены на руское писмо, а в тѣх спискахъ написано.

В первомъ списку.

Козаки, которымъ быть до Великова Новагороду.

ПОЛТАВСКОВА ПОЛКУ.

Полковникъ Иван Иванов синъ Искръ, у него в куренѣ сорокъ семь человекъ.

В куренѣ полкового писара Александра Чуйкѣвича четыре человека.

В куренѣ асаула Дороша Дмитрѣева пять человекъ.

В куренѣ асаула ж Івана Левенца девят человекъ.

Хоружей Гаврила Рудяшка.

В куренѣ сотника** Івана Черняка дватцат три человека.

В куренѣ сотника старосанржавского Івана Іванова тритцать человекъ.

В куренѣ наказного сотника Федора Буриского адиннатцать человекъ.

В куренѣ наказного сотника новосанвжаровского девятнатцать человекъ.

В куренѣ сотника бѣлицкого Матвѣя Цесарского дватцать два человека.

В куренѣ сотника кобѣляцкого Федора Рагули пятнатцать человекъ.

В куренѣ сотника соколского дватцать человекъ.

В куренѣ сотника кішинского Павла Обѣренка пятнатцать человекѣ.
В куренѣ сотника коретвѣрлянского* Федора Забуги девѣтнатцать человекѣ.
В куренѣ сотника чиричанского Василя Шибаленка шеснатцать человекѣ.
В куренѣ сотника маяцкого Аврама Немиренка девятнатцать человекѣ.
Всего полтавского полку двести шестьдесятъ восемь человекѣ.
У того списка руку приложил писар Александръ Чуйкѣвичъ.
Во второмъ списку.

ПРИЛУЦКОГО ПОЛКУ

Полковникъ наказной Семень Федоров, у него в куренѣ десять человекѣ.

Сотня Журавского.

Сотникъ Иванъ Леонтѣев, у него в куренѣ дватцать два человека.
Атаманъ Никифор Павлов, у него в куренѣ четыратцать человекѣ.
Атаманъ Кирила Степанов, у него в куренѣ пятнатцать человекѣ.
Атаман Андрѣй Лукьянов, у него в куренѣ четыратцать человекѣ.

Сотня Ічанская.

Сотник Василей Яковлевъ, у него в куренѣ двенатцать человекѣ.
Атаман Степан Гаврилов, у него в куренѣ шеснатцать человекѣ.
Атаман Юрѣя Федоров, у него в куренѣ семнатцат человекѣ.
Атаман Лукьянъ Михайлов, у него в куренѣ двенатцат человекѣ.
Атаман Федор Василенко, у него в куренѣ дватцат человекѣ.
Атаман Филипъ Романов, у него в куренѣ девят человекѣ.
Атаман Григорей Андрѣенко, у него в куренѣ девять человекѣ.
Атаман Игнатей Гавриленко, у него в куренѣ пять человекѣ.

Сотня Сребрянская.

Сотникъ наказной Захарѣй Андрѣянко, у него в куренѣ девять человекѣ.
Атаман Федор Яценко, у него в куренѣ восемь человекѣ.
Атаман Лукьянъ Яценко, у него в куренѣ девять человекѣ.
Атаманъ Тимофѣй Мисаненко, у него в куренѣ пятнатцать человекѣ.
Атаман Андрѣй Иваненко, у него в куренѣ десять человекѣ.
Атаман Костянтин Даниленко, у него в куренѣ двенатцат человекѣ.
Атаман Григорей Гриценко, у него в куренѣ пятнатцат человекѣ.
Атаман Петръ Семененко, у него в куренѣ двенатцат человекѣ.
Атаман Александръ Романенко, у него в куренѣ десят человекѣ.
Атаман Афонасѣй Гришенко, у него в куренѣ тринацат человекѣ.

Сотня Іваницкая.

Сотникъ Федор Сидоров, у него в куренѣ дватцать человекѣ.
Атаман Федоръ Василенко, у него в куренѣ тритцат человекѣ.

Сотня Монастырская.

Сотникъ Иванъ Демьянов, у него в куренѣ осмнатцат человекѣ.
Атаман Тихан Лавриненко, у него в куренѣ четыратцат человекѣ.
Атаманъ Климъ Андрѣянко, у него в куренѣ тринацать человекѣ.

Сотня Краснянская.

Сотникъ Павѣл Исаков синъ Загурский, у него в куренѣ пятнатцать человекѣ.
Атаман Петръ Михаленко, у него в куренѣ двенатцат человекѣ.
Атаман Павѣл Федоренко, у него в куренѣ тринацать человекѣ.
Атаман Иван Иванов, у него в куренѣ дватцат человекѣ.
Атаманъ Яков Петров, у него в куренѣ пятнатцат человекѣ.
Атаман Григорей Василенко, у него в куренѣ семнатцат человекѣ.
Атаман Пахомъ, у него в куренѣ четыратцат человекѣ.
Атаман Степан Михаленко, у него в куренѣ дватцат шесть человекѣ.
Атаман Павѣл Луценко, у него в куренѣ тринацат человекѣ.
Федор Василенко, у него в куренѣ семнатцат человекѣ.

* Мається на увазі келебердинська сотня.

Всего Прилуцкого полку пять сот пятдесят человек.
У того списка руку приложил писар Павѣл Загорский.

В третьем списке.

СТАРОДУБСКОГО ПОЛКУ

Знакъ полковый первый.

Полковникъ наказной Иван Юркевичъ.

Есауль наказной Иванъ Шепелинъ.

Хоружей наказной Федор Скоробогатенко.

Под тѣм же полковым знаком сотник наказной Тимох Алексѣевъ.

Сотникъ наказной новгородской Радион Степановъ.

Сотникъ наказной почеповской Михайло Снегиръ.

Всего товариства под тѣм полковым знаком с полковником наказным и с сотники наказными и с полковыми есаулы и с харужимъ двести шестьдесят девять человекъ.

Знакъ другой.

Сотникъ Павѣл Юдов синъ Бакланский власный.

У той же сотни обозной полковой наказной.

Сотникъ наказной топелскій Сила Ярмоленка Челонокъ.

Сотникъ наказный отесаул тальнскій Матвѣй Ревуть.

Тоей сотни и хоронжей, всего под тѣм знаком сто пятьдесятъ человекъ.

Знакъ третій.

Сотникъ шептаковский Карпъ Манковский.

Под тем же знаком сотник наказной погарский Яковъ Семенов.

Тут же есаул тоей сотни и хоружей и атаман. Всего под тѣм знаком сто семь человекъ.

Всего в Стародубовскомъ полку пять сотъ дватцать семь человекъ.

І всего по вышеписанным спискомъ отпущено из Смоленска к Великому Новгороду:

Полковников три человека.

Товариства тысяча триста сорокъ пять человекъ.

Козаки, которымъ идти водяным путѣмъ под Ригу.

НѢЖИНСКОГО ПОЛКУ.

Полковникъ наказной Леонтей Шрамченок, у него в куренѣ тридцать человекъ.

Писаръ Федоръ Прокоповичъ, у него в куренѣ тридцат человекъ.

Хоружей Гаврила Леонтьев, у него в куренѣ дватцат человекъ.

Обозной Демьян Андрѣевъ, у него в куренѣ пятьдесятъ семь человекъ.

Асаул Дмитрѣй Лучниченок, у него в куренѣ пятьдесят человекъ.

Сотникъ наказной Андрѣй Ивангородской, у него в куренѣ пятьдесятъ пять человекъ.

Сотникъ наказной Лавра Бадиленка, у него в куренѣ шестьдесят четырь человекъ.

Сотникъ наказной Марко Потороченок, у него в куренѣ восемьдесят человекъ.

Сотникъ наказной Иванъ Рогода, у него в куренѣ семьдесят два человека.

Сотникъ наказной Данила Афонасіевъ, у него в куренѣ сто человекъ.

Сотникъ наказной Григорей Полачинской, у него в куренѣ сто дватцать человекъ.

Сотникъ наказной прохорской Влас Годила, у него в курене девяносто шесть человекъ.

Сотникъ наказной вѣркѣвской Павѣл Самойловъ, у него в куренѣ шестьдесятъ человекъ.

Сотникъ наказной шаповаловской Хилка Крапиченок, у него в куренѣ девяносто пят человекъ.

Сотникъ наказной Сава Рыленок, у него в куренѣ сорокъ три человека.

Сотникъ наказной девицкой Самойла Куриновской, у него в куренѣ сорокъ шесть человекъ.

Сотникъ наказной багнацкой, у него в куренѣ пятьдесят человекъ.

Всего в Неженском полку тысяча сто человекъ.

В полку полковника глуховского в куренѣ дватцат адинъ человекъ.

У полкового обозного в куренѣ осмнатцать человекъ.

У маляшиной сотне в дватцати в одном курене сто пятьдесят человекъ.

Сотникъ глуховской Василей Коробка, у него в двенатцати куренях сто пятьдесят человекъ.

Сотникъ королевской Иван Маренко, у него в шеснатцати куренях сто адиннатцат человекъ.

Сотникъ воронинской Потап Песокченко, у него в пяти куренях сто человекъ.

Итого по вышеписанным списком отпущено из Смоленска под Ригу:

Полковников наказных три человека.

Товариства тысяча шестьсот пятьдесят адин человекъ.

І всего к Великому Новгороду и под Ригу отпущено:

Полковников шесть человекъ.

Товариства две тысячи девятсот девяносто пят.

А с полковникамы три тысячи адинъ человекъ.

Додаток 2

Реестръ козаковъ Черниговского полка, находящихся при шведскомъ войскѣ над рѣкою Шелдихою 1702 года, сентября 28¹

//1

Реестръ товариства полку Чернѣговского, в жилищахъ шведскихъ над рѣкою Шелдѣихою на урочищѣ Лотѣ септеврѣя 28 року 1702 списанных

Его царского пресвѣтлого величества войска Запорозкого полковник чернѣговский его милост панъ Евѣмий Лизогубъ.

Панъ Филон Ращенко, обозний полковий.

Панъ Яков Евѣимович Лизогубъ.

Панъ Стефанъ Бутенко, асаулъ полковий.

Панъ Михайло Красувский, асаул полковий.

Честний господинъ Гавриил, капеллянь войсковий.

Пан Прокопий Якубенко, хоружий полковий.

Тимофѣй Ялинский, писар.

Знатное товариство полковое.

Панъ Иван Терпѣцкий, знатний товариш².

Панъ Васил Антонович³

Панъ Тимофѣй Булавка⁴

Панъ Матвѣй Силичъ⁵

¹ РДАДА. – Ф. 124. – Оп. 3. – Спр. 1304. – 8 арк.

² Справа стоїть позначка «2»

³ Справа стоїть позначка «1»

⁴ Справа стоїть позначка «1»

⁵ Справа стоїть позначка «1»

Пан Иванъ Стриевскій⁶
Пан Йосифъ Мазапета.
Пан Иванъ Рашевскій.⁷
//1 зв⁸
Пан Михайло Гулевичъ.
Панъ Петро Демиденко.
Панъ Василь Вербицкий.
Панъ Романъ Унучко.⁹
Панъ Алексѣй Кринкевич.
Пан Семень Молявка
Панъ Михайло Половецкий
Пан Хведоръ Борецкий.¹⁰
Пан Михайло Навроцкий.
Панъ Григорий Мормѣль.
//2¹¹

Музыка войсковая.

Тимофѣй Домбровский, атаман
Казѣмеръ Брилевичъ.
Андрѣй Корецкий
Якубъ Дмитровичъ.
Даніло Уласовичъ.
Отрохъ Матвѣнко.
Василь Лескович.
Дмитро Матвѣнко.

Армашы и пушкары.

Андрѣй Солтанович, атаман
Миско Пушкарский¹²
Грицко Голюнка.
Хведоръ Бондаренко
Самуйло Петренко
Хвилунъ Сердитенко
Иванъ Плетѣнъ
Павель Моругий
Яцко Куликъ
Степанъ Кгулай
Кондрать Сердюкъ
Карпъ Пилипенко¹³
Левунъ Журавко.
Василь Пушкар
Грицко Логвинъ.
//2 зв
Иванъ Купрѣнко, дякъ церкви войскової¹⁴
Лукянъ Паламаръ.¹⁵

⁶ Справа стоить позначка «1»

⁷ Справа стоить позначка «1»

⁸ Над верхнім прізвищем і в нижньому правому куті стоить позначка «+»

⁹ Перед прізвищем стоить позначка «1»

¹⁰ Перед прізвищем стоить позначка «1»

¹¹ Вгорі по центру стоить позначка «+»

¹² Перед прізвищем стоить позначка «+»

¹³ Перед прізвищем стоить позначка «+»

¹⁴ Перед прізвищем стоить позначка «”»

¹⁵ Перед прізвищем стоить позначка «”»

Курѣнь его милости пана полковника.

Михайло Третьакъ, товариш значковий
Иванъ Мяккий, атаманъ.
Игнат Невядомский.
Кондрат Прокопенко.
Гричко Андрѣенко.
Силвестеръ Пиліпенко
Семень Михайленко¹⁶
Астапъ Донцувъ.
Юрко Калѣенко.
Пархумъ Гонюченко.
Лавринъ Мартіненко
Сацко Осадченко.
Юско Яковенко.
Ніколай Ляхъ
Гричко Вовченко.
Игнатъ Бреусъ.
Иванъ Бобровіченко.¹⁷
Гричко Мелюченко.
Тимушъ Кліміченко
Василь Хвилоненко
Опанасъ Шкуромяка.
Гаврило Пархоменко.
Яцко Вовкъ.
//3¹⁸

Курѣнь пана Якова Лізогуба.

Семень Соя, атаманъ.
Гаврило Кришталъ.
Тишко Прибуленко
Яцко Остапенко¹⁹
Омелянъ Гапоненко
Антунъ Хоруженко
Сидоръ Стасенко
Петро Скопенець
Матвѣй Якубенко

Курѣнь пана обозного и п.п. значкових

Алексѣй Верещака.
Харланъ Шулженко.
Миколай Чикъ.
Потапъ Радченко
Леско Василенко²⁰
Иванъ Василенко
Мартинъ Коханъ
Гарасимъ Рудникъ
Хведоръ Будковський

Курѣнь пана асаулы

Васил Скубѣцкий, атаман
Степанъ Ничипоренко

¹⁶ Перед прізвищем стоїть позначка «+»
¹⁷ Перед прізвищем стоїть позначка «+»
¹⁸ Вгорі по центру стоїть позначка «+»
¹⁹ Перед прізвищем стоїть позначка «+»
²⁰ Перед прізвищем стоїть позначка «+»

Гричко Ключко
Савка Остренець.
//3 зв²¹
Василь Безикъ
Василь Туренко²²
Андрѣй Косачъ
Иванъ Башкувский
Кѣрикъ Клугликъ.

Курѣнь пана асаули второго

Климъ Хведорченко, атаман
Гаврило Степаненко
Гаврило Михайленко
Юрко Грибувский
Хвалѣй Царенко.
Хведоръ Прокопенко²³
Данило Соловенко²⁴
Иванъ Шелестъ.
Тимушь Худіченко.
Тарась Хведоренко
Мартинъ Павленко.

Курѣнь хоружого

Евфимъ Худина, атаман
Петро Надулка
Хведоръ Сапѣга
Игнатъ Васюченко.
Степанъ Жданувъ.
//4²⁵

Курѣнь писарский.

Хведоръ Красувский, атаман²⁶
Юско Яцуковичъ
Титъ Марченко
Гришко Біховець
Гричко Степаненко
Кирило Макутренко
Иванъ Яковенко
Яковъ Морозъ
Иванъ Соя
Миско Безкоровайний
Тимухъ Нелинъ²⁷
Корнѣй Тарасенко

Сотня БЕРЕЗИНСКАЯ²⁸

Панъ Василь Скоропадский, сотник
Трохимъ Несторенко

- 21 Вгорі по центру стоїть позначка «+»
22 Перед прізвищем стоїть позначка «+»
23 Перед прізвищем стоїть позначка «хлопец»
24 Перед прізвищем стоїть позначка «+»
25 Вгорі по центру стоїть позначка «+»
26 Перед прізвищем стоїть позначка «+»
27 Перед прізвищем стоїть позначка «+»
28 Справа і над записом стоїть позначка «+»

Андрій Яценко
Захарко Речицький
Корній Марченко
Хвеско Вергунь
Трохимъ Хоружого
Опанасъ Павленко.
//4 зв.²⁹

Сотня СТОЛЕНСКАЯ

Панъ Йосифъ Семеновичъ, сотник
Несторъ Асаулчикъ
Якимъ Василенко³⁰
Кърикъ Портянка
Карпъ Блистовиць

Сотня МЕНСКАЯ

Панъ Игнат Василюевич, сотник³¹
Василь Нагурний.
Иванъ Гриценко.
Иванъ Мокріца.
Хведоръ Гладкого зят
Хведоръ Жаданъ.
Степанъ Костюченко
Игнатъ Ушенский
Хома Коломийченко.³²
Иванъ Солтанъ.
Иванъ Кажанувъ.
Василь Волосуха
Василь Гомза.
Василь Скоробогатко
Хведоръ Кочуръ.
Антунъ Радченко
Гавріло Олфійникъ
Иванъ Павленко
Сидоръ Капуста³³
Алексій Дейнека
Василь Войтченко.
Грицько Курка.
//5³⁴
Хведоръ Шулга
Нічипоръ Гомяніца.
Евфимъ Чепкало
Василь Зелений
Хведоръ Храпачъ.
Павель Якименко.
Иванъ Пловунъ.³⁵
Иванъ Москаленко
Романъ Иванченко
Савка Къриченко

²⁹ В лівому верхньому куті стоїть позначка «+»

³⁰ Перед прізвищем стоїть позначка «+»

³¹ Перед прізвищем стоїть позначка «+»

³² Перед прізвищем стоїть позначка «+»

³³ Перед прізвищем стоїть позначка «+»

³⁴ Вгорі по центру стоїть позначка «+»

³⁵ Перед прізвищем стоїть позначка «+»

Кърило Хвостіченко
Иванъ Войтченко
Тимушъ Нагурний
Яцко Будникъ.
Максимъ Гаращенко
Яцко Бабский
Степанъ Гуриненко³⁶
Иванъ Шулга.
Корнѣй Прѣщепа.
Хведоръ Сидоренко
Павель Росомаха
Ничипоръ Марінченко
//5 зв.³⁷

Сотня КИСЕЛЮВСКАЯ³⁸

Панъ Михайло Окупчинский, сотник
Пилипъ Коваленко.
Миколай Андрущенко
Захария Костюченко
Игнатъ Бойко³⁹

Сотня СИНЯВСКАЯ.⁴⁰

Панъ Прокопий Мандрика, сотник
Михаль Радченко.
Микита Остапенко
Василь Грушка.

Сотня ПОНУРНІЦКАЯ⁴¹

Панъ Нікифоръ Савичъ, сотник
Васіль Гайтомченко
Андрѣй Пича.
Кѣрикъ Расинъ
Хведоръ Кузменко
Хведоръ Иванченко⁴²
Хведоръ Голота
Алексѣй Демяненко.
//6⁴³

Сотня БѢЛОУСКАЯ

Панъ Климъ Стефановичъ, сотникъ
⁴⁴Дмитро Половинка
Антунъ Брагинець
Семень Товстолѣсъ
Денись Сагатий
Онисъ Клановець
Захарія Логвиненко
Гріцко Бруховецкий⁴⁵

³⁶ Перед прізвищем стоїть позначка «+»
³⁷ Вгорі по центру стоїть позначка «+»
³⁸ Зліва на полях стоїть позначка «+»
³⁹ Перед прізвищем стоїть позначка «+»
⁴⁰ Зліва на полях стоїть позначка «+»
⁴¹ Зліва на полях стоїть позначка «+»
⁴² Після прізвища стоїть позначка «+»
⁴³ Вгорі по центру стоїть позначка «+»
⁴⁴ Перед прізвищем стоїть позначка «+»
⁴⁵ Перед прізвищем стоїть позначка «хлопець»

Василь Оніщенко
Левунъ Бурненко⁴⁶
Хома Ващенко
Лавринъ Гребень⁴⁷
Антунъ Шкурать.
Гарасимъ Пѣскунъ
Яромола Христинич
Пилипъ Лиско
Тимушъ Оніщенко
Якимъ Рудницький
Игнатъ Хомяченко
Михаль Лѣжченко⁴⁸
Олихвѣръ Проценко
Гричко Помагайбенко⁴⁹
Никита Янкувъ
Отрохъ Лонкганув
//6 зв.⁵⁰

Сотня ВЫБЕЛСКАЯ⁵¹

Панъ Васил Томара, сотникъ.
Семень Гончаръ
Иванъ Зубрицкий.
Кондрагъ Хоменко.

Сотня СЛАБИНСКАЯ

Панъ Иванъ Тризничъ, сотник.
Хвеско Дручаникъ
Отрошко Шиленко
Василь Бовщунъ⁵²
Артемъ Глушакъ
Иванъ Хвень.
Лусянъ Кондратенко
Юско Хурсъ.
Степанъ Асаулка.
Иванъ Лавриевъ.
Михайло Чередникъ
Авакумъ Квартира
Алексѣй Мординъ.
Хведоръ Коржъ.⁵³
//7

Сотня РОЙСКАЯ

Панъ Петро Стефанович, сотник
Евѣимъ Кухно
Хведоръ Мелниченко⁵⁴
Моисѣй Мелещенко
Семень Хвасовченко
Захария Скакунъ

- ⁴⁶ Перед прізвищем стоить позначка «+»
⁴⁷ Перед прізвищем стоить позначка «+»
⁴⁸ Перед прізвищем стоить позначка «+»
⁴⁹ Перед прізвищем стоить позначка «+»
⁵⁰ Вгорі по центру стоить позначка «+»
⁵¹ Зліва на полях стоить позначка «+»
⁵² Перед прізвищем стоить позначка «+»
⁵³ Перед прізвищем стоить позначка «+»
⁵⁴ Перед прізвищем стоить позначка «+»

Иванъ Степанцувъ
Василь Видра
Омелко Клопот.
Артемъ Соловей.⁵⁵

Сотня ЛЮБЕЦКАЯ

Панъ Васил Полонѣцкий, сотник
Николай Тарасовичъ
Олихвѣръ Артеменко
Андрѣй Тулея⁵⁶
Мартинъ Петричок
Сезюнъ Борздикъ
Кирило Березняцкий
//7 зв.⁵⁷
Иванъ Пилѣка
Ярмола Кусенко
Уласъ Бѣлый

Сотня ГОРОДНИЦКАЯ

Панъ Андрѣй Стаховичъ, сотник⁵⁸
Самуйло Стаховичъ⁵⁹
Андрѣй Дубовикъ
Грицко Коваленко
Тишко Шворенъ⁶⁰
Грицко Свириденко
Левунъ Бенко.
Титъ Евдокименко
Грицко Мироненко
Сидоръ Хведченко

Сотня СЕДНЕВСКАЯ

Панъ Хведоръ Домонтович, сотникъ
Иванъ Григориевичъ
Омеллянъ Тимошенко⁶¹
Максимъ Пекуръ
//8⁶²
Окула Сахнувский
Хведоръ Дума⁶³
Петро Прачъ
Степанъ Дума.
Демянъ Петличний
Степанъ Оникѣнко
Гришко Кѣриенко
Сава Снѣгиръ
Мартинъ Волудко.⁶⁴
Всѣхъ двѣстѣ осмьдесят и шист.⁶⁵

55 Перед прізвищем стоить позначка «+»

56 Перед прізвищем стоить позначка «+»

57 Вгорі по центру стоить позначка «+»

58 Зліва на полях стоить позначка «+»

59 Перед прізвищем стоить позначка «+»

60 Перед прізвищем стоить позначка «+»

61 Перед прізвищем стоить позначка «+»

62 Вгорі по центру стоить позначка «+»

63 Перед прізвищем стоить позначка «+»

64 Перед прізвищем стоить позначка «+»

65 Скрепи вздовж тексту: «Къ сему реестру сотникъ седневский Федоръ Домонтовъ руку приложилъ» (арк. 1,2,3,4), «Къ сему реестру сотникъ седневский Федоръ Павловичъ руку приложилъ» (арк. 5,6,7,8), «Дяк Иванъ Алексѣвъ» (арк. 1,2,3,4,5,6,7,8)